

■ ■ ■ Begrunnelsen for innføring av en fastprislov for bøker har støtte i erfaringene fra en rekke europeiske land, skriver **Tom Harald Jenssen**.

Fastpris virker

DEBATT Bøker

I kjølvannet av Arbeiderpartiets forslag om å videreføre dagens fastprisordning for bøker i Norge i en ny fastprislov, debatteres det om en slik lov er ønskelig.

I land med fripris blir bestselgerne billigere, mens mindre etterspurte såkalt «smalere» titler, blir dyrere. Høyere priser på smale titler fører til lavere salg og dermed til reduksjoner i forlagenes utgivelsesbredde. Hvorfor er det slik?

Det norske Konkurransetilsynets rapport «Konkurransen i Norge» 2009, gir langt på vei svaret: Priskonkurransen i det svenske bokmarkedet etter liberaliseringen førte til lavere marginer på bestselgere som så ble dekket inn gjennom høyere priser på smalere litteratur. Så enkelt og logisk kan det sies. Noen vil kanskje forklare dette som god samfunnsøkonomi, men det er definitivt ikke god kulturpolitikk

Hvordan står det til i bok-Norge etter mange år med faste priser på bøker? Oppfyller norsk bokbransje den politiske målsettingen om å styrke norsk språk og skriftkultur? Hva med kvalitet, lesning, utgivelsesbredde og tilgjengelighet? Bransjen har siden 1960-tallet og fram til i dag utviklet seg fra å være lillebror til å være desidert storebror i Norden. Per capita er det norske bokmarkedet nesten dobbelt så stort som det svenske og mer enn dobbelt så stort som det danske bokmarkedet. Lesing og tilgjengelighet av bøker ligger på verdenstoppen. Synovates Bokundersøkelse slår fast at 93 prosent av alle nordmenn over 15 år leste minst én bok i 2009, 40 prosent leste mer enn 10 bøker. 94 prosent av befolkningen sier de har en bokhandel innen akseptabel reiseavstand.

God infrastruktur gir lave etableringshindre for nye forlag. I løpet av de siste fem år er medlemsantallet i Forleggerforeningen nesten fordoblet. Norsk litteratur er mer attraktiv i utlandet enn noensinne. Cappelen Damm alene solgte

NORGE I VERDENSTOPPEN. Cappelen Damm alene solgte 350 av forlagets utgivelser for oversettelse til andre språk bare i 2010, skriver Tom Harald Jenssen. Foto: Hampus Lundgren

350 av forlagets utgivelser for oversettelse til andre språk bare i 2010. Vi kan lett slå fast at resultatene er imponerende.

Sentrale europeiske nasjoner som Tyskland og Frankrike har hatt fastprislover siden henholdsvis 2002 og 1981. Av andre europeiske land med fastprislover kan nevnes Østerrike, Spania, Italia, Nederland, Hellas og Portugal. Det stemmer derfor ikke at «pristevling på bøker er regelen snarere enn unnataket i andre land», slik Konkurransetilsynet hevdet i en rapport i 2004.

Innføringen av fastprislover i Europa bygger på et sentralt premiss uttrykt av EUs «Committee of Legal Affairs and the Internal Market» i 2002: «books are not just a saleable commodity but embody cultural values and uphold freedom of opinion, freedom to teach and freedom to conduct research». Bøker er med andre ord ikke ansett som enhver annen handelsvare.

Forut for innføringen av fastprisloven i Tyskland, ble det vist til at landets tidligere fastprisordninger hadde ført til et egenartet mangfold av tilgjengelige boktitler. Det ble videre vist til at tyske bokpriser var tydelig

lavere sammenlignet med land med frie priser.

Også det østerrikske parlamentet understreket at en fastprislov ikke kan drøftes utelukkende i et økonomisk perspektiv. Fri priskonkurransen går på bekostning av mindre forlag og bokhandlere – og ville dermed i siste instans vanskeliggjort tilgangen til bøker fra blant annet ikke-etablerte forfattere.

Den franske fastprisloven støtter seg til lignende argumenter som fremhevet i Tyskland og Østerrike. Spesielt interessant er det at Sveits, som opphevet sin opprinnelige fastprislov i 2007, nå har vedtatt å gjeninnføre en lov om faste bokpriser. Følgene av dereguleringen i Sveits ble etter hvert tydelige: Vi så at omsetningen stagnerte, at antall bokhandlere gikk ned og at prisene steg, uttaler Dani Landolf, direktør i det sveitsiske forlegger- og bokhandlerforbundet.

Innføring av fripris fører til at markedsmechanismene undergraver bredden i forlagenes utgivelsesprogram og reduserer bokhandelens betydning som formidler av litteratur – spesielt i distriktene. Denne virkningen

var tydelig i Sveits og kan også observeres i andre friprisland. Små bokhandlere blir borte, andelen omsetning via større butikker øker. Det er 640 bokhandlere i Norge, færre enn 400 i Sverige.

Begrunnelsen for innføring av en fastprislov for bøker i Norge har støtte i erfaringene fra en rekke europeiske land som har ansett det som nødvendig å beskytte den nasjonale kulturarven gjennom regulerte bokmarkeder. Norsk er et lite språksamfunn hvor forlagenes utgivelsesbredde er kjennetegnet av svært lave opplag. En forringelse av fundamentet for enkeltbokutgivelser på norsk, vil få betydelige negative konsekvenser for utgivelsesbredden, til skade for lesere, forfattere og forlag.

Fornyelsen av dagens system må ha som mål å sikre et langsiktig fundament for utvikling av kvalitativt viktige bokutgivelser innen alle litterære sjangre. Dette muliggjøres best i et system med fast bokpris som legger til rette for effektiv kryss-subsidiering mellom brede og smale utgivelser i forlagsleddet.

■ *Tom Harald Jenssen er konsernsjef i Cappelen Damm.*

Navn: Tore Gustavsen
Alder: 50
Stilling: Coach, DnB Nor

PÅ NATTBORDET

- Oj, det er jo litt skummelt.
- **Nattbordet er mild som økologisk såpe.**
- Jaja, det er bare å kaste seg i det. Jeg holder på nå med filosofien Einar Øverengets «Hemmeligheter.»
- **Terra incognita for Nattbordet. Drøft med egne ord!**
- Jeg har den faktisk foran meg her nå, for jeg har den ikke bare på nattbordet, men også i sekken. «Uten hemmeligheter kan vi ikke utvikle oss som mennesker ... Uten hemmeligheter klarer vi ikke å sette grenser for vårt eget liv, men med hemmeligheter knytter vi også nære forbindelser til andre.»
- **En ting er forbrytelser, men i disse avsløringstider tenker man at noen sider ved kjente mennesker trenger man strengt tatt ikke å vite.**
- Det er nettopp det. Øverenget setter vel spørsmålstegn ved om en verden der alle vet alt om alle egentlig er et bedre sted.
- **Her blir samtalen sømløst over til Karl Ove Knausgårds «Min kamp». Har du lest dem?**
- Ja, alle fem, og venter på den sjette nå. Jeg tror at det var med på å bidra til min interesse i betydningen av hemmeligheter.
- **Knausgård har formodentlig et rom med hemmeligheter igjen, alle bindene til tross?**
- Det tror jeg absolutt. Og jeg velger å tenke på dette som roman, og ikke som selvbiografi.
- **Filosofi og norsk samtidslitteratur, er det representativt for deg?**
- Ja, jeg vil si det. Og mye fag. Jeg er veldig opptatt av relasjoner, samboeren min sier at det er det som kjennetegner hva jeg leser, enten det er fag eller skjønnlitteratur.
- **Hadde du samme interesse som ungdom?**
- Ja, det som jeg kommer umiddelbart på er Jens Bjørneboe, som jeg leste i 15–16-årsalderen.
- **Hva med krim?**
- Stieg Larsson har jeg lest, men det er blitt mindre etterhvert.
- **Pleier å være omvendt for de fleste menn.**
- Jeg får ofte høre at det er mest damer som leser det samme som meg, men det kan jeg leve med.
- **To fordeler med dette. Man får litt flere plusspoeng av spalten «På nattbordet», og man får bedre drag på damene.**
- Jeg sier ja takk til begge deler.

■ E-post: etterbors@dn.no Kontaktpersoner: Bjørn Eckblad bjorn.eckblad@dn.no og Ane Farsethås ane.farsethas@dn.no

■ DN betinger seg retten til å lagre og utgi all stoff i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere, og til å forkorte innlegg.

■ Bidrag som ikke er bestilt, honoreres ikke. **Hovedinnlegg/kronikk:** Maks 4000 tegn (cirka 700 ord). **Underinnlegg/replikk:** Maks 1000 tegn (cirka 200 ord).

DagensNæringsliv

Sentralbord 22 00 10 00

Kundeservice 815 11 815

Annonse 22 00 10 75

Dagens Næringsliv
Christian Krohgs gate 16,
Postboks 1182 Sentrum,
0107 Oslo

REDAKSJONEN etter kl. 16.30

Desken: 22 00 13 30

EtterBørs: 22 00 12 05/13 77

Feature: 22 00 13 51

Finans/næringsliv: 22 00 13 64

Foto: 22 00 13 07

Livsstil: 22 00 13 73

Nyhetsjef: 24 10 14 30

Politikk/økonomi: 22 00 13 93

Utenriks: 22 00 13 65

REDAKSJONER UTENFOR OSLO

Kristiansand: 38 07 13 00

Stavanger: 51 85 81 11/13

Trondheim: 91 60 02 17

Tromsø: 77 66 56 65

REDAKSJONER UTENLANDS

Bangkok: +66 76 22 59 70

London: +44 20 8241 9494

New York: +1 917 544 3865

TELEFAKS OSLO

Abonnement: 22 00 10 60

Administrasjonen: 22 00 10 10

Annonse: 22 00 10 70

Løssalg: 22 00 10 30

Redaksjonen: 22 00 11 10

TELEFAKS UTENLANDS

Bangkok: +66 762 34580

TELEFAKS UTENFOR OSLO

Bergen: 55 31 65 92

Kristiansand: 38 07 08 30

Stavanger: 51 85 81 10

Trondheim: 73 80 89 02

Tromsø: 77 66 56 78

E-POST

annonse@dn.no

kundeservice@dn.no

redaksjonen@dn.no

www.dnavis.no